

MIRANT EL SILENCI

1

In paradisum deducant te angeli, in tuo adventu suscipiant te martyres, et perducant te in civitatem sanctam, Ierusalem. Les veus infantils dels escolanets, primetes com fideus, embolcallaven la veu del rector, igualment esprimatxada per unes cordes vocals de dubtosa qualitat. Segurament fumava massa, el rector. L'antífona amb què es donava per conclosa la missa de difunts, *corpore insepulto*, en el moment d'acomiarar el fèretre, aquell dia sonà amb un deix especialment lúgubre. Tothom es mantenia en un silenci de marbre, com si la gentada que havia empetitit l'església parroquial de Sant Andreu s'hagués aturat fins i tot d'alénar. Allò d'en Xesc Puput era molt gros, massa gros per a un poble de pescadors tan petit. I el mateix silenci que havia acompanyat la celebració ara acompanyava el seguici, camí del cementeri, empès per un fred que, definitivament, acabava de tallar l'alè. Hi anaven només els homes, com de costum; les dones que havien quedat a l'església enfilaven cap a ca seva, en petits grups, passes curtes, sense alçar els ulls, intentant amb poca fortuna converses mínimes que el celistre d'aquell dia malcarat de gener difuminava. Sí, aquell era un dia malagradós i curt d'hivern i semblava ser l'únic que tenia pressa, fugint a l'encontre d'una fosca que ja era a tocar.

—I ara què, Joan?

—I ara res.

—Res? No va passar res, despús-ahir?

—Qui ho hagi d'aclarir ja ho aclarirà. Noltrus què en som?

—Però fa mal en es cor...

—Que no hem de dinar, avui?

—I de ses barques qui se'n farà càrrec, ara?

—Sa dona d'en Xesc, supòs...

—Aquella?

—Aquella! Qui si no?

—Les vendrà.

—Idò que les vengui.

Na Bel va escaldar les sopes amb el brou de peix que fumejava, mentre el seu home mirava cap enllloc pel finestró de la cuina, sense veure res, perquè dins el seu cap hi havia una sobreocupació de pensaments que pràcticament estroncava qualsevol percepció sensorial. Sí, què en som nosaltres? Madò Catalina, la mare de na Bel, als 71 anys ja era una dona molt vella, des d'una sordesa estricta, i es mantenia aliena a res que no fossin les sopes que s'estaven amarant de brou. I a més, l'aïllament sonor en què es trobava sumida permanentment a vegades es reforçava amb una comunicació afegida: era el silenci carregós que la vida imposava amb els seus sotrac, amb tot allò que ella anomenava les desgràcies. Però, quan això succeïa, madò Catalina, tot i el seu isolament, hi sentia amb la mirada; sentia que el que fos que estava passant, no era res de bo, com ara. No sabia què era, però ho veia. Que hi ha res de nou? I un lleu moviment de cap de la seva filla per resposta. No havia d'insistir, als seus anys ja no n'havia de fer res del que passava en el poble. El seu confinament, a més, s'havia accentuat quan, deixant Alcúdia, havia anat a parar a Sant Andreu, on no coneixia ningú. I per ventura sí que en som alguna cosa. Però, noltros què en som? Tot

es poble n'és alguna cosa, tots hi tenim una part de responsabilitat, perquè tots es pobles de veïnat en parlaran, i es de més enfora també, i fins i tot a Ciutat, i segurament ho durà es diari, i hauré de carregar amb aquesta afronta. Sant Andreu, es poble de pescadors on l'any 1957 va passar una cosa d'aquelles que assenyalen un lloc per sempre més.

—I ara què fas, que no dines?

Sí, Bel, es Puput havia d'acabar així, en tenia uns quants que li cercaven ses puces. Però qui? De motius no en faltaven. No, Joan, no hi ha cap motiu que sigui prou per fer una cosa així. Matar una persona! On s'ha vist mai?

—Ses dones no enteneu aquests problemes, això és coses d'homus. Hi ha motius que no s'arreglen amb paraules.

—I ets homus n'enteneu massa. No vos va bastar una guerra, que encara trobau que no es va vessar prou sang?

—I on em surts tu, ara? Això d'en Xesc déu sap per què ha estat, amb sa vida que duia... No em parlis de guerres!

—Què faràs, ara?

—Què vols que faci?

Però sí, alguna cosa s'haurà de fer, perquè en Xesc Puput era el propietari del *Paquita y Manuel*, el bou del qual en Joan n'és el patró. Algú se n'haurà de posar al capdavant. Es fills són massa joves, i sa dona, tan estufada, allà a sa farmàcia, no crec que sàpiga aquest negoci com funciona. Però no tendran ses barques aturades. Només faltaria! Cagonsaputa, Xesc, haves d'acabar d'aquesta manera! Amb mi no hi has tengut mai paraules, ni amb en Miquel es motorista, perquè sempre hem callat, però a jo, de ganes de contestar-te no me n'han faltat, i moltes vegades.

1957, gener, divendres. Carrer de José Antonio avall, en Joan Jaume va sentir que la punyida del celistre se li clavava fins al moll de l'os, sense deixar cap racó, tret del cervell, on totes les emocions de les darreres hores empenyien per fer-se lloc. Davant

la platja, tot i el fred, s'aturà per contemplar la quietud d'aquell racó tan a recer del vent de nord, uns quants llaüts damunt l'arena i la resta de barques, incloses les del bou, amarrades, esperant que mancàs aquella tramuntanada que ja feia quasi una setmana que els tenia forçosament desvagats. Tot semblava en calma, excepte la mar embravida, que batia amb força el cap de Migjorn però que passava de llarg per davant la platja de Sant Andreu. Silenci, silenci batent amb força, també, silenci atupant cases i coses, perquè la mort d'en Xesc Puput es fes seu tot el poble.

L'escalfor de l'estufa de llenya del cafè de Can Samot l'acollí, amatent. Al voltant de l'artefacte, en el centre de la sala, sis homes s'escalfaven, en silenci també. Uep! Sons guturals, inintel·ligibles, com a resposta, els ulls fixos en l'estufa, com qui espera que en surti déu sap què. Samot, un cafè! I aquest, en Samot, que respon igualment amb una mena de gruny indesxifrabable. L'amo en Biel es Serverí, en Jaume Picornell, en Toni Pentinat, en Miquel el motorista, n'Andreu González, en Ramon Català..., tots amb la paraula a la gola, que no gosa sortir. Per damunt aquella catifa de serradís humit que cobria permanentment les rajoles blanques i negres del sòl de Can Samot, talment un escaquer que les serradures no deixaven veure, en Joan va avançar fins a la rotllada i s'hi va fer un lloc. I més silenci. I quan es va obrir la porta del carrer i va entrar en Colau Lleuger, i amb ell una punyida d'aire gèlid que arribava ves a saber d'on, va ser com si aquell callament que presidia la reunió s'hagués congelat i com si també s'hagués congelat la possibilitat de fer cap gest per part dels que eren dins el bar, ni el més mínim moviment, talment una fotografia, els ulls fixos en el nouvingut, una aparició.

Mira com em miren. Per què em miren així? Eh? Què vos pensau sobre? Res sabeu. Res!

—Bones tardes.

Les dues paraules, que a les orelles de la rotllada sonaren com una declaració no se sabia ben bé de què, defensiva en tot cas, provocaren que almanco tots set i en Samot es recuperassin de la paràlisi que els havia tenallat amb l'entrada d'en Colau. ...nes, mnp..., ep..., ossss..., respostes per respondre, els ulls baixos, mirant el serradís. I en Colau que agafa una cadira i s'asseu a un costat del grup, devora n'Andreu González. «Quin fred, eh?» «Sí», en Biel es Serverí. «Molt», en Toni Pentinat. «Puta celistre!», es Rus. «Què has de prendre res?», en Samot.

—Dum un cafè, Samot. I una copa de Veterano.

—Què has de brufar qualque cosa?

—I qui sap.

I qui sap, diu! Ja ho val. Per a en Jaume Picornell, 'i qui sap' és tota una declaració. A en Colau a vegades pareix que li falta un bull, sempre ha estat així, com a embullat, sense sebre quin cap li va davant. Però això, no. És que no m'ho puc creure. Som molt vell, jo, i n'he vistes de tot color. Vaig fer una guerra, jo. Me'n record que quan en Colau va començar a sortir a la mar, amb son pare, vaig estar content, perquè era amb qui millor podia estar. Quina altra cosa hauria pogut fer? Ben mirat, és un bon pescador. De pesca petita, eh?, xarxó, una mica de volantí i dos calamars. I té molta traça per armar una xerxa, o per adobar-la. Fins que son pare morí tot anava prou bé, els bastava per tirar a viure. Després, ja va ser pitjor. Tot sol no en treia clarícia. Jo li havia dit més d'una vegada que s'embarcàs amb noltrus, a la *Paquita y Manuel*, que vengués es bot i fes una mica de raconet. Li va costar decidir-se, i tanta sort que m'escoltà, i així i tot em fa passar pena. Xerr molt amb ell i crec que el conec bé, jo, aquest bergant. Sempre m'ha semblat un bon al·lot, però i ara com acabarà tot això? Malament. Com ha d'acabar?

Dins el cap d'en Picornell s'hi van amuntegar tot de records, de comentaris fets i escoltats, d'històries i d'imatges d'en Colau

Lleuger, la història d'en Colau, el pobre. Dins el cervell tot se li barreja de manera prou desordenada, d'aquí a allà, incapaç en aquell moment de posar gens d'ordre als seus pensaments. I, si fa no fa, és el mateix que els passa als altres de la rotllada, tots menys en Lleuger, que pensa en en Lleuger, però des de dedins, cosa que segurament és pitjor. I tots, inclòs en Colau, tornen estar cap baix, abstrets, distrets, absents, presents, en un món dins el món. Tan distrets, tan absents, que ni s'adonaren de la bufada de vent burxador, com un ganivet, que havia entrat quan algú va obrir la porta de Can Samot.

El primer que els va veure va ser el mateix Samot, del tasser estant. En el rectangle de la porta s'hi dibuixaren, nítids, els dos tricorns xarolats, davall dels quals els dos *números* oferien una imatge inquietant, amb el canó dels fusells respectius sobresortint banda amunt dels capots. No es tractava ni de n'Eugenio ni de n'Aurelio, els dos guàrdies civils destinats a Sant Andreu. Als dos que acabaven d'entrar al bar, ningú no els coneixia. Poc va trigar el comitè de recepció a adonar-se de la seva presència, cosa que, quan va succeir, contribuí a reforçar el silenci i la paràlisi ja prou considerables dels allà asseguts, fins al punt que tots ells haurien pogut passar per una part del mobiliari. No els haurien tret gota de sang.

—¿Nicolás Melis? Nos han dicho que lo podríamos encontrar aquí —la veu fosca d'un dels guàrdies ressonà dins el bar com l'explosió d'un barrobí, mentre tots els ulls cercaven els ulls d'en Colau.

En pocs segons va semblar que passava un any. Els *números* esperant una resposta, la resta, petrificats, totes les mirades posades en en Colau, també les dels guàrdies, que havien seguit les dels altres en el seu itinerari acusatori.

—¿Nicolás Melis? —altra vegada el civil, amb veu encara més inquietant.